

NEDERLANDSCHE HANDEL- MAATSCHAPPIJ, 1824-1964

Handelsonderneming, 1824-1882

De Nederlandsche Handel-Maatschappij (NHM) werd op 29 maart 1824 op initiatief van 'Koning-koopman' Willem I in Den Haag opgericht. De maatschappij vormde een algemeen im- en exportlichaam met als voornaamste doel de bevordering van de nationale handel die grotendeels stil had gelegen tijdens de Franse bezetting (1795-1813). Ook hoopte men met de oprichting zowel bestaande handelsbetrekkingen uit te breiden als nieuwe wegen voor de handel te ontsluiten.

trad de NHM ook op als staatsbankier, commissionair en expediteur van de staat. Zij was belast met de verkoop en verscheping van de producten die door het Cultuurstelsel aan de overheid toekwamen. Zij was daarmee zo succesvol en trok de handel zozeer naar zich toe dat sommige handelaren haar initialen interpreteerden als 'Niemand Handelt Meer' en men haar in Indië de bijnaam gaf: 'Kompagnie Ketjil', kleine compagnie, een verwijzing naar de beroemde VOC, de Verenigde Oostindische Compagnie.

**Nederlandsche Handel
MAATSCHAPPIJ.**

CATALOGUS
der veiling van

9,052	balen JAVA	}	KOFFIJ.
8,339	» BRAZIL		

*Welke zal plaats hebben te Antwerpen op Maandag 12
Maart 1827, ten drie uren namiddag, in de zaal der
Philharmonie, in de Arenberg-sstraat, voor rekening der
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ,
door de Makelaren*

BERRÉ-GILLIS,
F. MATHEYSSENS,
L. RANSELOT,
J. F. KEIRSMACKERS,
J. F. SCHILDERS,
CHS. CORTHALS.

t'Antwerpen uit de Drukkerij van E. DELRUE.

Na de afscheiding van België in 1830 fungeerde de NHM ook als participatie- en financieringsmaatschappij voor de industrie, met name voor de Twentse textielnijverheid. Vanaf 1850 begon de NHM zich verder bezig te houden met de financiering van, deels in eigen bezit zijnde, cultuurmaatschappijen (tropische landbouwbedrijven) in de Nederlandse koloniën.

Een uitvloeisel hiervan was de opening in 1858 van een kantoor in Singapore; tegenwoordig de oudste bank van de stadsstaat. In 1866 werd het cultuurbedrijf in Suriname gestart, vanaf 1882 op de onderneming Mariënborg.

Door nauwe betrekkingen met de Nederlandse staat te onderhouden, speelde de NHM een grote rol bij de ontwikkeling van de handel tussen Nederland en Nederlands-Indië. Haar werkgebied lag aanvankelijk vooral in Indië waar de activiteiten sinds 1826 vanuit het kantoor te Batavia, de Factorij, werden gecoördineerd. Dankzij de invoering aldaar van het Cultuurstelsel - belasting in natura in de vorm van koffie, suiker en thee - in 1830

Verbreiding met bancaire activiteiten, 1882-1945

Een bank in de huidige zin van het woord was de Maatschappij toen nog niet. Als gevolg van het meer liberale beleid ten aanzien van Indië en de geleidelijke opheffing van het Cultuurstelsel was de NHM echter genoodzaakt zich op bankzaken toe te leggen. Het verbod tot het drijven van handel in wissels en effecten werd in 1874 opgeheven en in 1882 stelde de Factorij in Batavia zich open voor kredietverlening, rekening-courant, termijndeposito's en effectenorders. Directeur Balthazar Heldring, de latere president, speelde in deze koerswisseling een belangrijke rol. In 1902 gingen de bancaire zaken in Nederland van start.

Een van de andere activiteiten uit de geschiedenis van de NHM was de uitgifte van bankbiljetten. Door de onzekere financieel-economische situatie in Shanghai, waar de NHM sinds 1903 een agentschap had, en het ontbreken van een Chinese centrale bank, gaf men er 'Shanghai-dollars' uit, die nog tot 1946 als geldig betaalmiddel dienden. Het dochterbedrijf de Surinaamsche Bank verzorgde tot 1957 in Suriname de bankbiljettencirculatie.

De landbouwcrisis in Indië in de jaren dertig van de twintigste eeuw werd bijna de ondergang van de NHM. Bij de reorganisatie in 1934 moest 75% van het kapitaal worden afgestempeld. De NHM ging daarna haar positie in Nederland bijstellen. Jarenlang had de bank, naast het hoofdkantoor in Amsterdam en de agentschappen Rotterdam en Den Haag, geen

vestigingen in Nederland en steunde men op de vele agentschappen in Nederlands-Indië en het Verre Oosten. Pas met de overname in 1936 van de Geldersche Credietvereniging, waarmee al sinds 1916 een belangengemeenschap bestond, werd het Nederlandse kantorennet aanzienlijk uitgebreid.

Ontwikkelingen na de Tweede Wereldoorlog, 1945-1964

Na de Tweede Wereldoorlog werd een groot aantal nieuwe buitenlandse vestigingen geopend; het binnenlandse kantorennet verdubbelde na 1945 tot 167 vestigingen. Het Indonesisch cultuurbedrijf werd in 1959 genationaliseerd, iets wat het jaar daarop ook gebeurde met het bankbedrijf in de voormalige Nederlandse kolonie.

De schaalvergroting in handel en industrie noodzaakte ook tot een concentratie in het bankwezen. De NHM en de Twentsche Bank fuseerden daarom in oktober 1964 tot de Algemene Bank Nederland.